

SĄD
ZIEMIANSKI
PRAWO UCHWALONE
Dnia 3 Stycznia Roku 1792.

ARTYKUŁ I.

O miejscach Sądu Ziemiańskiego

Imo. Miejsca na Sądy Ziemiańskie wyznaczamy następujące: Jako to: w PROWINCYI MAŁO POLSKIEY, (w Województwie Krakowskim) Dla Powiatu Krakowskiego, i Proszowskiego, oraz i Xięstwa Siewierskiego w Krakowie. Dla Powiatów Xięzkiego, i Lelowskiego w Lelowie. (w Województwie Sandomirskim) Dla Powiatu Sandomirskiego w Sandomirzu. Dla Powiatu Wislickiego w Nowym Korczynie. Dla Powiatu Chęcińskiego i Dpoczyńskiego w Chęcinach. Dla Powiatu Radomskiego w Ra-

A

domiu

St-121

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA
im. Jerzego Giedroycia w Białymstoku

FUW0115223

domiu. Dla Ziemi Steżycy (w Województwie Kłobuckim) Dla Powiatu Kłobuckiego i Zytomirskiego, w Zytomierzu. Dla Powiatu Owruckiego, i Nad Niepruckiego, w Owrużu. (w Ziemi Chełmskiej z Powiatem Kraśnostawskim) w Miastach Chełmie, i Kraśnostawie alternatą zaczynając od Chełma; (w Województwie Wblyńskim.) Dla Powiatu Żackiego, Nowogrodzkiego, Chocimskiego w Łucku. Dla Powiatu Krzemienieckiego, i Nadfluckiego w Krzemieńcu. Dla Powiatu Włodzimiersko-Czerwiechowskiego w Włodzimierzu (w Województwie Podolskim.) Dla Ziemi Kamienieckiej Powiatu Czerwonogrodzkiego w Kamieńcu. Dla Powiatu Latyczowskiego, i Rawskiego w Latyczowie. (w Województwie Lubelskim) dla Ziemi Lubelskiej i Powiatu Urzędowskiego w Lublinie. Dla Ziemi Łukowskiej w Łukowie. (w Województwie Bełzskim) w Dubience. (w Województwie

Podla-

Podlaśkim.) Dla Ziemi Drohiczkiej w Drohiczynie. Dla Ziemi Mielnickiej, w Mielniku. Dla Ziemi Bielskiej, w Tykocinie. (w Województwie Braclawskim.) Dla Powiatu Braclawskiego i nad-Bohskiego w Braclawiu. Dla Powiatu Winnickiego, w Winnicy. Dla Powiatu Zwinogradzkiego w Zwinogradzce. WPROWINCYI WIELKOPOLSKIEJ (w Województwie Poznańskim) Dla Powiatu Poznańskiego, i Miedzyrzyckiego w Poznaniu. Dla Powiatu Kościańskiego, i Ziemi Wschowskiej w Kościanie, i Wschowie. Zaczynając od Kościana alternatę, gdzie łącznie Powiatu Kościańskiego, i Ziemi Wschowskiej Obywatele sędzić się będą. (w Województwie Kaliskim) Dla Powiatów Kaliskiego, i Konińskiego w Kaliszu. Dla Powiatów Pызdrskiego, i Szrodzkiego, w Pызdrach (w Województwie Gnieźnieńskim) Dla Powiatów Gnieźnieńskiego, i Kczyńskiego w Gnie-

A2

źnie

źnie. (w Woiewodztwie Sieradzkim) Dla Powiatów Sieradzkiego, i Szadkowskiego w Sieradzu. Dla Powiatu Piotrkowskiego, i Radomskiego w Piotrkowie Dla Ziemi Wieluńskiej, i Powiatu Ostrzeszowskiego, w Wieluniu (w Wdzwie Łęczyckim) Dla Powiatów Łęczyckiego, Orłowskiego, Brzezińskiego, i Inowłodzkiego, w Łęczycy. (w Woiewodztwie Brzeskim Kujawskim z Powiatami Brzeskim, Przedeczkim, Kowalskim, i Radziejowskim) w Mieście Brześciu Kujawskim, i Radziejowie. (w Woiewodztwie Inowrocławskim. Dla tegoż Woiewodztwa w Mieście Podgurzu. W Ziemi Dobrzyńskiej. Dla Powiatów Dobrzyńskiego, Lipińskiego, i Rypińskiego w Mieście Lipnie (w Woiewodztwie Płockim) Dla Powiatów Płockiego, Bielskiego Raciążkiego Sierpkiego, i Płońskiego w Raciążu. Dla Ziemi Zawskrzyńskiej. Dla Powiatów Szczęńskiego, Niedzborzkiego, i Mławskiego w Mławie w Xieślawie Mławieckim. Dla

Dla Ziemi Czerskiej Powiatu Czerskiego, i Garbolińskiego z alternatą w Czersku i w Garbolicach. Dla Powiatów Wareckiego, i Groieckiego w Warce w Groycu takąż alternatą. Dla Ziemi Warszawskiej, w Warszawie. Dla Ziemi Wizkiej w Wiznie. Dla Wyszogrodzkiej w Wyszogrodzie. Dla Ziemi Zakroczymskiej z alternatą iak dotąd w Zakroczymiu i w Nowym Mieście. Dla Ziemi Ciechanowskiej z alternatą iak dotąd w Ciechanowie i w Prasnyszu. Dla Ziemi Łomżeńskiej w Łomzie. Dla Ziemi Rożańskiej z Alternatą iak dotąd w Różanie i Makowie. Dla Ziemi Liwskiej w Liwie. Dla Ziemi Nurskiej w Ostrowiu. (w Woiewodztwie Rawskim) Dla Ziemi Rawskiej w Białej i w Rawie, alternatą. Dla Sochaczewskiej w Sochaczewie. Dla Ziemi Gostyńskiej w Gostynie z alternatą w Gombinie. A w Prowincyi Wielkiego Xięstwa Litewskiego mieysca na Sądy Zie-

Ziemiańskie, tam oznaczamy, gdzie
Deymiki teyże Prowincyi są iuż
Prawem przeznaczone. — 2do. Do-
my Sądowe, które w mieyscach
na Sądy Ziemiańskie wyż wyzna-
czonych aktualnie znayduią się, flu-
żyć nadal mają, jak dotąd do od-
prawiania Sądow, składu Aktow
Ziemiańskich, i Kancellaryi; w
mieyscach zaś w którychby domow
takowych nie było, iak nayrychley
wystawione bydź mają, a to z fun-
duszu, który przez osobną U-
chwałę naszą obmyślemy, tak na
wystawienie gdzie trzeba będzie,
jako też i na utrzymywanie wszy-
stkich domow Sądowych. Domy
takowe do żadnego partykularne-
go zamiaru, lub mieszkania od
kogożkolwiek używane bydź nie
mają. — 3tio. Również obmyślemy
fundusz na wystawienie i utrzy-
mywanie domów na arezta, wie-
że i więzienia. — 4to. Dla opatrze-
nia bezpieczeństwa domów Sądow-
ych, jako też i więzień, straż
potrzebną

potrzebną dawać mają te Kom-
mendy Woyska Rzeczypospolitey,
które w mieyscach Sądowych kon-
fiskować będą. A nadto: dawać
będą, wartę do Izby Sądowej w
czasie odprawiających się Sessyi
Sądowych, nigdy iednak strażę i
wartę takowe używane nie będą
do domow i mieszkań Sędziow-
skich partykularnych, w czym
wszystkim Kommissya Woyskowa
wyda Komendom potrzebne In-
strukcye i ordynanse. — 5to. Be-
spieczeństwo ogólne, tak dla sa-
mego Sądu, aktualnie odprawu-
jącego się, iako też szczególnie
w mieyscu Sądowym dla osob Sąd-
owych, dla Offycyalistow Sądow-
ych, zgola dla wszystkich pod
bokiem Sądu znaydujących się,
waruiemy, podług Praw wszystkim
Jurzydykcyom służących.

ARTY.

ARTYKUŁ II.

O liczbie Sędziów Sądu Ziemiańskiego składających, tudzież o czasie i sposobie wybierania tychże Sędziów.

1mo. Każdy Sąd Ziemiański, składać się będzie z Sędziów dziesięciu. *2do.* Wszyscy ci Sędziowie obrani będą co cztery lata na Sejmikach Deputackich: na każdej takiej Elekcji dawni Sędziowie na nowo obranymi być mogą. *3tio.* Co się tycze kondycyi do wyboru na Urząd Sędziego, prawo o Sejmikach pod Artykułem VI. VII. zachowane mieć chcemy przy Elekcji Sędziów Ziemiańskich, z następującym ostrzeżeniem: 1. Nie mogą być obrani na Sędziów do jednego całkowitego składu Sądowego, że osoby jednego imienia, oraz teść z Zięciem. 2. Niemożną być obrani na Sędziów ci, którzy są *crimine notati* po kondemnacie lub Dekrecie, choćby nie ostatecznym. *3tio.* Nie może być
na Sę-

na Sędziego obrany ten, któryby był od Urzędu Sędziowskiego odsądzony przez wyrok Sądu najwyższej Instancyi. 4. Na posłów i Deputatów na Trybunał nie będzie wolno obierać, więcej jak dwie osoby, z jednego całkowitego składu Sądowego, to jest: jednego na Posła, a jednego na Deputata. 5. Sprawowanie dotąd Urzędu wykonawczego *officium executivum* zwanego ma być liczone przy Elekcji Sędziów Ziemiańskich, za odbycie funkcyi Publiczney. *4to.* Również przy Elekcji Sędziów Ziemiańskich, zachowane mieć chcemy przepisy Prawa o Sejmikach, w Artykule VIII. co do sposobu podawania się na Kandydatów: w Artykule X. co do rugów tychże Kandydatów: w Artykule XII. i XIII. co do sposobu, oraz porządku elekcji i wotów sekretnych. — *5to.* Sędzia obrany, nie będzie potrzebował Przywileju dotąd zwyczajnego, ale na
miej-

miejscu Przywileju, odbierze *Laudum* Seymikowe, które służyć mu będzie za dowód Elekcji jego, będącowie obrani wykonają nieodwłocznie w miejscu Elekcji przysięgę na Rotę prawem przepisaną. 6to. Każdy Sędzia może w przeciągu lat czterech Urzędowania swego złożyć swój Urząd Sędziowski, z tym jednak warunkiem, aby sześcią Niedzielami przed następującemi Seymikami zapisał w Aktach Ziemiańskich złożenie Urzędu swego Sędziowskiego; dopóki jednak nowy na miejsce jego Sędzia wybrany nie będzie, obowiązki Urzędu swego Sędziowskiego pełnić winien— 7mo. Gdyby w przeciągu czteroletniego Urzędowania Sędziowskiego umarł który Sędzia, został Senatorem, Ministrem, Kommissarzem Rządowym, lub postąpił na wyższy iaki Urząd czynny, albo wszedł w Aktualną służbę Wojskową, w tedy na miejsce jego inny obrany

bydź

bydź ma na pierwszych następujących Seymikach.--

ARTYKUŁ III.

O władzy Sądu Ziemiańskiego.

1mo. Sądy te Ziemiańskie, będą sądami pierwszey Instancyi zawsze gotowemi: od tych sądów iść będąc podług przepisów Prawa, appealacya do Trybunałów Głównych *respectively* każdej Prowincyi— 2do. Sądy te Ziemiańskie pierwszey Instancyi, będą Sądami na te wszystkie sprawy, które dotąd do Sądów Ziemskich i Grodzkich należały.

ARTYKUŁ IV.

O obowiązkach Sądu i Sędziów Ziemiańskich.

1mo. Sądów Ziemiańskich trzy będą Kadencye, 1. Od dnia 1. Kwietnia, do dnia ostatniego Czerwca *inclusive* 2. Od dnia 1. Pazdziernika, do dnia ostatniego Grudnia 3. Od dnia 1. Stycznia, do dnia ostatniego Marca *Inclusive* Każda z tych

z tych Kadencyi zaczynając się od dnia sobie naznaczonego, choćby nawet w dzień Świąteczny trwać będzie bez przerwy do dnia ostatniego tymże Prawem naznaczonego. Gdyby iednak sprawy na iedną kadencyą przypadające wfszytkie odsądzone zostały, w tedy wolno będzie Sędziom teyże Kadencyi roziechać się, nieinaczezy iednak, iak pod warunkiem niżey opisanym.

2do. Na odpoczynek Sądowy, naznaczamy w każdym roku Miesięcy trzy to iest: Lipiec, Sierpień i Wrzesień. 3tio. Sędziowie obrani ziechawszy na rozpoczęcie Sądów dnia 1. Kwietnia podziela się na dwa kompleta, tak ażeby pięciu Sędziow do iedney kadencyi przywiązanych było; rozkład takowy osob na kadencye zrobią Sędziowie między sobą iednomysłnością, albo większością wotow sekretnych, i w Protokule Sądowym zapiszą — 4to. Sędzia z drugiego kom-

kompletu nie będzie mógł w czasie nie swoiey kadencyi, ani zasiadać, ani decydować w Sądzie, ani w Izbie Sądowej w czasie namowy, znaydowac się. Sędzia w czasie Kadencyi nawet, do Którey iest wyznaczonym, należeć niemoże do Decyzyi tey sprawy, w której przytomnym nie był na obustronnym wywodzie. 5to. Komplet do Sądzenia najmniejszy będzie z Osob trzech. — 6to. Prezydować będzie ten z Sędziow aktualny Komplet składających, który iest pierwszym z porządku Elekeyi w *Laudum* zapisany. — 7mo. Sędzia aktualny komplet składający, niemoże bydz z miejsca ruszany, czyli od sądzenia Sprawy iakiey wyłączany, tylko w przypadkach: 1 W swoiey własney sprawie będąc stroną czyniącą, bądź powodową, bądź odwodową. 2. Będąc od drugiey strony pociągnioną, a wyrokiem Sądu do tey Sprawy połączoną. 3 W Sprawach rodziców, braei

braci rodzonych i dzieci. — 8vo. Gdy z porządkuwołanych Wpisów przy padać będzie Sprawa, przez którą Sędziowie aktualny komplet składający byłiby w sprawę zajęci, tak że komplet aktualny Sądowy nie byłby dostateczny, w tedy Sąd przy Aktoracie takowym zapisałwszy świadectwo, iż w tey Sprawie Kompletu Sądowego nie było, dalsze następujące wpisy wołać i sądzić ma: za złożeniem zaś Kompletu Aktorat z powyższym świadectwem zostawiony wołać i sądzić powinien przed innemi wszy skiem sprawami: Jeżeliby zaś Sędziowie cały Sąd Ziemiański składający byli zajęci do Sprawy jakiey, tak iżby ciż Sędziowie w któreykolwiek Kadencyi kompletu Prawem Przepisanego składać nie mogli, i dla tey przyczyny sprawa takowa nie mogłaby być osądzona, na ówczas sprawa takowa odeflana być powinna do Trybunału, *respectivé* swoiey Prowincyi pro-

deter-

determinatione fori. — 9no. Kondemna ta otrzymana na Sędziu w czasie Sędziowskiey funkcyi jego, byleby nie była w Kryminalney Sprawie, tamować nie będzie Sędziemu Sprawowania Urzędu jego Sędziowskiego. — 10mo Każda Decyzya Sądu iednomyślnością, albo większością zdań stanowiąca będzie: w przypadku równości zdań, Sędziowie aktualny komplet składający, ciągnąć będą losy, a który z nich wezmie los do decyzyi, ten równość zdań rozwiąże. 11mo Sąd Ziemiański mieć będzie osobny Protokół rozpisowy, w którym Sędziowie zdanie swoje przeciwne większości, zapisywać powinni z podpisem ręki własney, a to na teyże samey Sessyi, i niewycho dząc z Izby Sądowej. Rozpis iednak takowy niema nie ubliżać wyrokowi Sądu większością zdań zapadłemu. — 12mo Zaden Sędzia w czasie Ustępu, czyli namowy, wychodzić z Izby Sądowej niema,

do

do poki Dekret promulgowany nie będzie; nikt w czasie teyże namowy znajdować się w Izbie Sądowej nie będzie mógł tylko same Osoby Sądowe aktualny Komplet składające, tudzież Pisarz Sądowy, lub miejsce jego zastępujący. — 13to Sessye Sądowe będą tylko raz na dzień od godziny osmey ranney, do godziny pierwszey z Południa. Dni wolne od Sessyi będą Niedziele i Święta, także dni w czasie odbywających się Seymików, i trzy dni po Seymikach, a to w miejscu gdzie się Seymiki odbywają. Warujemy jednak, iż tak oznaczone dni i godziny wolne od Sessyi Sądowych przerywać nie mają raz rozpoczęty namowy — 14to w Junie zaś dni każdy Sędzia obowiązany będzie przychodzić punktualnie na Sessye Sądowe o godzinie Prawem wyznaczonym, i na teyże Sessyi aż do skończenia iey znajdować się. I dla tego mieć chcemy, ażeby przy-

przytomność każdego Sędziego, tak co do dnia Sessyi, jako też i iey godziny wiernie zapisywaną była. Na zrywających komplet rygor Prawa rozeciągamy: nieprzytomność zaś Sędziego zrywającego Komplet, z przyczyny choroby, ma być przez tegoż Sędziego zaprzężona. 15to. Gdyby w czasie Kadencyi Sądow, kiedy Sędziowie po odładzeniu spraw wszystkich na tej Kadencyi przypadających rozładają, zdarzyła się sprawa iaka, bądź Cywilna, bądź Kryminalna, w tedy Pisarza Aktowego obowiązkiem będzie uwiadomić Sędziów do teyże Kadencyi należących, o potrzebie ziechania się ich. Którzy to Sędziowie za odebraniem uwiadomienia takowego, obowiązani będą ziechać się natychmiast do miejsca Sądow ich przeznaczonego, i sprawę przypadającą bez odwłoki Sądzić. Gdyby zaś w czasie Miesiący odpoczynku Sądowego, podług Punktu drugiego

B

tegoż

tegoż Artykułu, zdarzyła się sprawa iaka Kryminalna: w tedy Pisarza Aktowego obowiązkiem będzie uwiadomić Sędziów następujący komplet składających, którzy odebrawszy takie uwiadomienie, zaraz zjechać i sprawę takową bez odwołki sądzić powinni. 16to. Każdy Sąd Ziemiański kończący Kadencją swoją, przesyłać będzie Raporta do Króla przez Ministra Pieczęci w Straży, o rejestrach i sprawach odsądzonych, oraz do sądzania zostających, nie wymieniając jednak Osób w sprawy wchodzących. Tudzież Rapporta o przytomności Sędziów i zachowaniu Kompletu; takowe Rapporta Sąd każe w ciągać do Ksiąg Sądowych. 17mo. Ciż Sędziowie Ziemiańscy, *respectivé* Prowincyi będą sprawować Urząd Wykonawczy dotąd *Officium executivum* zwany, będą exekwować Dekreta Trybunałskie, i innych wszystkich Juryzdykcyi, będą mogli exekwować Dekreta Sądow
Zie-

Ziemiańskich, choćby innego Woiewództwa, Ziemi, lub Powiatu. Tradycye na mocy Dekretow wszelkich Juryzdykcyi czynić może Sędzia któregokolwiek Woiewództwa, Ziemi, lub Powiatu *respectivé* Prowincyi. 18vo. Sędziowie Dekreta exekwujący, nie mają nic więcej od stron wymagać nad to, co w urzędzeniu około tego dla nich wyznaczone będzie— 19no. Chociaż by który z Sędziów na drugie cztery lata nie był znów obrany, iednakże wykonywać mocen będzie te Dekreta, na wykonanie których w czasie funkcyi swojej Sędziowskiej, z któregokolwiek Sądu był wyznaczonym.— 20mo. Każdy Sąd Ziemiański mieć będzie Pieczęć z Herbem swego Woiewództwa, Ziemi, lub Powiatu znapisem! Pieczęć Woiewództwa, Ziemi, lub Powiatu NN.

ARTYKUŁ V.

O wyborze Pisarza Sądu Ziemiańskiego i jego obowiązkach.

1mo. Każdy Sąd Ziemiański mieć będzie Pisarza swego, ten Pisarz obierany będzie na lat siedm. przez cały przytomny skład Sądowy. iednomyślnością, albo większością wotów sekretnych; kondycye do wyboru na Pisarza Sądów Ziemiańskich, mają być zachowane też same, które są przepisane w Prawie o Sejmikach, pod Artykułem VI. i VII. do wszystkich Urzędów Elekeyinych. - 2do. Obowiązki Pisarza są następujące: 1. Zasiadać w Sądzie, lecz *sine voce decisiva*. 2. Zapisywać przytomność Sędziów tak co do dnia, jako też i godziny Sessyi Sądowych. 3. Protokoły Sądowe i Regestra utrzymywać, Dekreta w Polskim języku pisać, napisane z rozkazu Sądu czytać, i te żądającej stronie wydawać. Wpisy przyjmować, i je zaraz skoro przez

przez stronę za okazaniem Relacyi pozwow, podane będą, do Regestrow wpisywać. 5. Transakcye wieczyste przed Sądem przyzwolane do Xiąg wciągnąć. 3to. Pisarz zawsze przytomny na Sądach być powinien, wyjąwszy, gdyby z przyczyny nieuchronney potrzeby za pozwoleniem Sądu był oddalony; lub w przypadku choroby; a w tedy Sąd wyznaczy tym czasowego Zastępcę iego, który na Rotę Pisarza ma przyjsiadz. 4to. Pisarz nie będzie mógł odmówić stronie żądającej Extraktu, bądź Dekretu, bądź iakowey sentencyi w sprawie zapadley, i nie może należeć do Exekucyi żadnych Dekretow. 5to. Pisarz będzie pod zwierzchnim Rządem Sądu, którego jest Pisarzem; tenże Sąd może go odsądzić od funkcyi za niedopelnienie obowiązków iego Prawem przepisanych wszakże z wolną Appellacją do Trybunału; w przypadku iednak Sądu takiego na Pisarza, Komplet, aktual.

aktualny Sądowy obwieścić winien
wszystkich Sędziów, do całkowite-
go składu Sądu Ziemiańskiego na-
leżących, a za ziechaniem się Sę-
dziów w komplecie najmniej pię-
ciu Osob, przystąpi do sądzenia
sprawy takowej. — 6to. Gdyby Pi-
sarz umarł, był odsądzony, zrekł-
się przed Sądem funkcyi swoyey,
albo na wyższy Urząd postąpił, w
tedy Komplet aktualny Sądowy o-
strzeże wszystkich Sędziów do cał-
kowitego składu Sądu Ziemiań-
skiego należących, i po takowym
ostrzeżeniu za ziechaniem się Sę-
dziów w komplecie najmniej pię-
ciu osob, obierze innego na miey-
sce tego do czasu Elekcyi, co lat
siedm z mocy Prawa tego przypa-
daiącey,

ARTYKUŁ VI.

*O Wyborze Pisarza Aktowego, i je-
go obowiazkach.*

imo. Każdy Sąd Ziemiański mieć
będzie Pisarza Aktowego. Pisarz
ten

ten obrany będzie na Seymikach
Deputackich. Kondycye Elekcyi
jego są też same, które są przepi-
sane w Prawie o Seymikach pod
Artykułem VI. i VII. do wszystkich
Urzędow Elekcyinych. *zdo.* Pisarz
ten będzie pod zwierzchnim do-
zorem Sądu; mieć ma potrzebnych
dla pomocy sobie przysięgłych Re-
gentow i Kancellarystow, za któ-
rych będzie Sądowi w odpowiedzi-
zlio. Urząd Pisarza tego będzie do-
żywołni, i na jego miejsce inny
obraný bydź nie może, tylko po
śmierci, postąpieniu, dostąpieniu,
lub odsądzeniu za przewinienie;
nie może iednak Pisarz ten postą-
pić, ani odstąpić, dopóki nie uczy-
ni sprawy z Urzędowania swego,
nie zda w całości Archiwum i od
Sądu Ziemiańskiego zakwitowa-
nym nie będzie. — *4to.* Pisarz ten
nie będzie mógł odstąpić od swe-
go Urzędu, tylko szczęścią Niedzie-
lami przed następującemi Seymi-
kami, a to przez oświadczenie Są-
dowi

dowi Ziemiańskiemu na piśmie podane, które to oświadczenie w Protokół Sądowy wciągnięte być powinno — 5to. W przypadku śmierci Pisarza Aktowego, lub odśladzenia jego przed przypadnieniem Seymików, Sąd Ziemiański ma obrać tymczasowego Pisarza, z Regentów jego, który obowiązki do Urzędu jego przywiązane sprawować będzie powinien, dopóki nowy Pisarz na następujących Seymikach obrany niebędzie. — 6to. Pisarza Aktowego szczególnym obowiązkiem będzie 1. Mieć w pilnym dozorcze Archiwa i Kancellarye. 2. Aktykacye, przyznania i suscepty w Polskim języku przyjmować, tudzież i Tranzakcye wszelkie w czasie nie przytomności Sądu. 3. Ekstrakty wydawać. 4. Księgi w najlepszym porządku utrzymywać. 5. Mieć zwierzchni dozór nad Regentami i Kancellarzystami, zgolać co tylko do bezpieczeństwa i porządnego utrzymywania Archi-

wum

wum Ziemiańskiego należy, i co szczególniejszym Prawem przepisano mu będzie, to wszystko dopełniać obowiązkiem będzie Pisarza Aktowego. — 7mo. Pisarz Aktowy na Seymikach obrany obeymie zaraz pod Rząd swóy Archiwa, tak Ziemiańskie, jako też Archiwa do Kancellaryi Grodzkiej dotąd należące, każdy zdający Archiwum Pisarzowi temu, powinien mu podać dokładny Regestr spisanych Ksiąg; Pisarz przyjmujący Archiwum zweryfikuje regestr takowy, zweryfikowany podpisze własną ręką, sposobem Rewersu i do Oblaty poda; gdy tym sposobem obeymie Archiwum, poda Sądowi całkowity regestr Ksiąg przyjętych, a Sąd wyznaczy z grona swóego osoby w liczbie, jaką za potrzebną uzna do zweryfikowania takowego Regestru, po zweryfikowaniu zaś dokładnym, Regestr cały podpisze, i do Oblaty podać każe. Sąd zaś obowiązkiem szczególnym od-

tańd

ład będzie, przy końcu każdej Kadencyi rewidować Protokoły zapisywanych Transzakcyi przez czas Kadencyi, i takowe Protokoły za summowawszy, podpisywać.

ARTYKUŁ VII.

O wyborze i obowiązkach Instygatora Sądow Ziemiańskich.

zmo. Każdy Sąd Ziemiański mieć będzie Instygatora, którego sam jednomyślnością, albo większością zdań obierze. *zdo.* Obowiązkiem Instygatora będzie czynić w imieniu i z rozkazu Sądu, w sprawach bezpieczeństwa Sądu, i w sprawach Kryminalnych, choćby Delatora niebyło, i to wszystko dopełniać, co mu tenże Sąd w obowiązkach jego przepisze.

ARTYKUŁ VIII.

O ustanowieniu Woźnych.

zmo. Sąd każdy Ziemiański będzie miał dwóch Woźnych, których sam jednomyślnością, albo większością
wotow.

wotow obierze. Gdyby który Obywatel żądał u Sądu ustanowienia Woźnego jakiego, Sąd mocoć będzie to uczynić, a po uczynionym dokładnym examinie, osoby na Urząd Woźnego przez Obywatela zaleconey; i wysłuchaniu Prawem przepisanej jemu przysięgi, wyda mu autentyczny Instrument. *zdo.* Woźni mogą być jakiekolwiek kondycyi, byle byli ludźmi dobrej wiary, niepodpadali żadnemu zarzutowi, karę Kryminalną za sobą ciągnącemu, i umieli czytać i pisać. Woźni zaś dotąd już kreowani, przy pełnieniu obowiązków swoich zachowują się. — *zto.* Powinnością Woźnego będzie dopełniać te wszystkie obowiązki, które Prawa szczególne Urzędowi jego przepisują.

ARTYKUŁ IX.

Rota Przysięgi Sędziego

„Ja N. Przysięgam P. Bogu
„Wszchemogącemu w Trócy S.
Jedy.

„Jedynemu, iż obrany na Urząd
„Sędziego. Spory między stronami
„do Sądu przychodzące, według
„Prawa pisanego, i według dowo-
„dów w Sądzie złożonych, a nie
„według wiadomości swoiey, nie
„nie przydając, ani uymując, spra-
„wiedliwie sądzić będę, żadney
„stronie w sporach Sądowych be-
„dącej, rady dawać nie będę, da-
„row żadnych i obietnic, ani przez
„siebie, ani przez inne Osoby od
„stron sądzących się pod żadnym
„pozorem, ani przed Sprawą, ani
„w czasie Sprawy, ani po sprawie
„nie przyjmę, sekretu Izby nie
„wydam, w wykonywaniu Dekre-
„tow i innych Sądowych wyrokow
„podług Prawa, i przepisu tychże
„Dekretów i wyrokow zachowam-
„się, zapłatą od takowych obowią-
„ków taką tylko kontentować się
„będę, iaka przez Prawo jest usta-
„nowiona, więkzey ani wymagając,
„ani dobrowolnie osiarowanej przy-
„jmując, i w całym ciągu Urzę-
dowa-

„dowania moiego, pilnując we
„wszystkim Prawa, Boga mając
„przed oczyma, podług sumnienia
„mego, niczym nie uwodząc się,
„zdanie moje w każdej sprawie
„dawać będę; tak mi P. Boże do-
„pomóż, i niewinna Syna iego Mę-
ka.

Rota Przysięgi Pisarza Sądowego

„Ja N. Przysięgam P. Bogu
„Wszchemogącemu w Trócy S. Je-
„dynemu jako obowiązkow Urzę-
„du mego niniejszym Prawem
„opisanych, ściśle dopełniać będę,
„i wszystkie stron spory, wniesie-
„nia i dowody pilnie zważać i w
„nich Podług Prawa pisanego i
„dowodow w Sądzie złożonych do-
„radzać wszystkie rezolucye Sąd-
„we, tak iak z jednomyślności, lub
„większości zdań wypadną, w Pro-
„tokul wciągać, podług nich De-
„kreta układać będę; Wpisy po-
„dług Prawa przyjmować będę, se-
„kretu Izby nie wydam, żadney
„stronie prawniącey się rady dawać
nie

„nie będę, zgola w całym Urzędowaniu moim samego Boga przed oczyma mając, Prawa i przepisy Jego za prawidło, mieć będę; tak mi P. Boże dopomóż i niewinna Syna Jego Męka.,

Rota Przyśięgi Pisarza Aktowego.

„Ja N. Przyśięgam P. Bogu Wszchemogącemu w Trócy S. Jedynemu; jako powinności Urzędu mego niniejszym Prawem przepisanych wiernie i pilnie dopełniać będę; wszystkie zlecenia od Sądu mnie dane uskutecznię, i onym posłusznym będę, nad wyznaczoną Prawem opłatę, więkkszy wy ciągać, ani dobrowolnie, nawet ofiarowaney przyjmować nie będę, i w całym urzędowaniu Prawo i przepisy jego za prawidło mieć będę; co wszystko obowiązuję się dopełniać, pod odpowiedzialnością z Osoby i majątku mego; tak mi Panie Boże dopomóż, i niewinna Syna Jego Męka.,

Rota

Rota Przyśięgi Instygatora Sądu

„Ja N. Przyśięgam P. Bogu Wszchemogącemu w Trócy S. Jedynemu; jako Sądowi we wszystkich nakazach do mnie ściągających się, posłuszny będę; też nakazy i Rezolucye Sądowe dopełnię, i uskutecznie, oraz wszelkie obowiązki niniejszym Prawem dla mnie przepisane, wykonywać, jak najściśley będę; tak mi Panie Boże dopomóż, i niewinna Syna Jego Męka. „

Rota Przyśięgi Woźnych.

„Ja N. Przyśięgam P. Bogu Wszchemogącemu w Trócy S. Jedynemu, jako Sądowi we wszystkich jego rozkazach do mnie ściągających się posłuszny będę, też rozkazy i rezolucye Sądowe mnie do położenia, lub oznajmienia stronom zleczone, tymże stronom oddawać i do najbliższej ich wiadomości, jaka tylko z mego strony dopełniona być może, donosić oraz zeznania położonych i

ozna-

„oznaczonych najwierniey bez za-
dneý przewłóki czynić, opłaty
„większey nad wyznaczoną Prawem
„od stron wymagać nie będę, zgo-
„da wszystkie powinności niniey-
„szym Prawem przepisane, naj-
„ściśley dopełniać pod odpowiedzial-
„Sądowi z ofoby i majątku mego
„obowiązuje się; tak mi Panie Bo-
„że dopomóż, i niewinna Syna Je-
„go Męka. . . .”

*Deklaracya o Sądach Ziemiańskich.
w W. X. Litt:*

Opisawszy Prawem osobnym skład
Sądów Ziemiańskich, niżeli in Co-
dice Spraw Ciwilnych i Kryminal-
nych według Prawa na terazniey-
szym Seymie ustanowionego, wi-
dzieć będziemy przepisane temuż
Sądowi reguły, i prawidła; tym
czasem dla wszystkich Sądów Zie-
miań: w W. X. Lit: do pewnego po-
stępowania, Ordynacyą ustanawia-
my następującą.

imo. Każdy Sąd Ziemiański do
Sądzenia Spraw swoiey Juryzdy-
kcyi

kcyi podległych mieć będzie czte-
ry Regestra. 1. Cywilny, 2. Sum-
maryny 3. Taktowy Ordynaryny,
4. Taktowy Extra Ordynaryny.

Do Regestru Cywilnego będą
należec te wszystkie Sprawy, któ-
re dotąd po Ziemstwach i Grodach
z opisu Prawa mieściły się w Re-
gestrze Ordynarynym.

Do Regestru Summarynego wpi-
sywane będą Sprawy, które takż
według nauki Prawa tak w Ziem-
stwach jako też w Grodach sędzo-
ne były z tegoż Regestru.

Do Regestru Taktowego Ordy-
narynego należec będą Sprawy:

imo. O zgwałcenie beśpieczeń-
stwa Sądu i wszystkich osob na Są-
dy Ziemiańskie przybyłych. Nie-
inaczeý jednak tylko gdyby to
zgwałcenie zdarzyło się w Mieście,
w którym trwa Juryzdykcyą.

zdo. O przestępstwa na Seymi-
kach, które Prawo teraznieyszego
Seymu Sądów Ziemiańskim roz-
poznawać kazalo,

3to. z Officyalistami Sądowemi, z którymi Sąd zleci Instyigatorowi swojemu o Przesłęstwa in Officio Prawem postępować.

4to. z Palestrantami, Plenipotentami i Woznemi według Prawa R. 1784. jeżeliby tych strony o zdradę i niepilność skarżyły.

5to. Sprawy Urzędników Exekwujących Dekreta jeżeliby ci pod czas Exekucyi lub expedyowania Aktow osobiście pokrzywdzonymi zostali.

6to. Sprawy nakoniec te wszystkie, które dotąd z Regestru Incarceratorum Sądzić się mogły.

Do Regestru Extra-Ordynaryjnego Taktowego nie inne będą należeć sprawy, tylko pure Kriminálne z popełnionego Zabójstwa wynikłe gdziekolwiek w okręgu i Granicach Jurydykcyi Sądu Ziemiańskiego zdarzone; bez dociągania jednak Spraw Dyfferencyjnych i innych wszelkich które do osobnych Regestrów należą.

2do.

2do. Wołanie tych Regestrów chcemy mieć taką koleją: Regestr Cywilny porządkiem, wpisów aż do odsądzenia Sprawy oczywistej.

Potym Regestr Summaryiny takż Porządkiem, aż do przywołania wpisów iedney kadencyi Sądowey.

Regestr Taktowy Ordynaryiny wołać się może zawsze in tractu Spraw z pierwszych dwóch Regestrów Sądzących się, bardziey iednak i koniecznie wołać się porządkiem wpisów powinien pod czas Sprawy oczywistej z Regestru Cywilnego, lub Summaryinego przypadley.

Regestr Extraordynaryiny Taktowy chcemy mieć wołany w każdym czasie i podczas każdej Sprawy, z któreykolwiek Regestru zawołaney. Zaraz skoro tylko będzie w tym Regestrze w pisany Akto-rat, z którego Sąd nie pierwey do Sądzenia Spraw drugich zwracać się będzie, tylko po odsądzeniu

C2.

wszy.

wszystkich Spraw w tym Regeſtrze
znawdujących się. Do tego ſamego
Regeſtru będą wpisywane Sprawy
Kryminalne o Zabójſtwa w czasie
niebytności Kadencyów zdarzone,
na których Sądzenie winien będzie
Urząd zieżdzać według Prawa o
Sądzie Ziemiańskim zaſzłego

3to. Tak do Regeſtru Cywilnego
jako też Summarijnego może
bydź ex identitate łączona każda
Sprawa, bądź to z regeſtru Ordynaryjnego
Taktowego, bądź to z Extraordynaryjnego.
Lecz przeciwnie nigdy z dwóch
pierwſzych i pod żadnym pretextem
łączona bydź niemoże Sprawa do
Sprawy z Regeſtru Taktowego Ordynaryjnego
i Extraordynaryjnego, ſądzącej
się, pod nieważnością Dekretów
i pod karą na ſtronę i Paleſtranta
w Konſtytucyi Roku 1784. opisana.

4to. Wpisywanie Aktoratów do
Regeſtrow niniejszą deklaracją uſtawioną
ma naſtępować za po-
pre-

przedzającymi według Prawa
Pozwami w tym Sądzie Ziemiań: do
którego Juryzdykcyi będą Sprawy
podlegać, wpifane zaś incompetent
będą ſciągać na ſtronę karę ewokacyi
i nullitatem zyskanych in
contumaciami wyroków.

5to. Spofob wydawania i zeznawania
Pozwów, niemniej termin za nimi
rozprawy zachowuje ſię ten ſam,
iaki dotąd do każdego gatunku
Spraw był opifany przez Prawa.
Co ſię jednak tycze Spraw
pure Kryminalnych do Regeſtru
Extra-Ordynaryjnego Taktowego
przynależących, w tych termin
do rozprawy od podania Pozwu
naznacza ſię za dwie Niedziele.

6to. Sprawy, które po uſtaniu
Juryzdykcyi Grodowej do Ziemiań
ſkiego teraz przechodzą Sądowi,
niemniej i te, które w nowych
Powiatach podpadać będą uformo-
wanym w nich nowym Sądowi
Ziem: nakoniec i te, które w ſwoich
dawnych Powiatach zoſtana, a z
prze-
ſłych

szłych Regeſtrow za nowemi Po-
zwami przenioſą ſię do Regeſtrow
teraz ſtanowiących ſię, mają być
zachowane w tym ſamym ſtopniu
Litis pendency, w jakim ſą do-
tąd.

7mo. Dyllacye w Sprawach we-
dług Rodzaju ſtopnie Kondemno-
wania i ſpofob tychże Kondemnat
znoſzenia także według Spraw ro-
dzaju exekwowanie Dekretow oczy-
wiſtych, i Kontumacyinych. Ex-
pedyowanie Aktow Inkwizycyi,
kalkulacyi, weryfikacyi, tudzież
Aktow Taxy i Exdywizyi Podawa-
nie do tychże Aktow przez ſtrony
Urzędnikow i ſpofob ich wyznacze-
nia przez Juryzdykcyę. Obrzą-
dek zyskiwania pomocy Woſko-
wey za Dekretami, za którymi
Exekucyę, tradycyę i inne Akta
na Granice naſtępować powinny
piſanie Dekretow tak Dyllacyinych
jako też oczywiſtych, niemniej
Kontumacyinych, z wyrażeniem
obecności na Sprawie ſamych ſtron
lub

lub Plenipotentow do pilnowania
tychże Spraw zlecenie mających,
ſpofob zakładania Appellacyow, i
wolność ich dopuſzczania według
Spraw gatunku. Nakoniec Spo-
ſob in pryncypali rozwiązywania
ſporow wſzelkich tam in Cauſis
Iuris. quam facti mają być za-
chowane i ſtoſowane do poprzedza-
jących Praw Prowincyi W. X. Li-
tewſkiego do póty, póki Codex ſpi-
ſany i za Prawo przyięty nie bę-
dzie.

8vo. Sprawy z Trybunałow wy-
ſlane mają ſię kończyć w tym Są-
dzie Ziemiańſkim do którego Re-
miſſa zaſzła, te zaś które były z
Trybunałow wyſlane do Grodu, ma-
ją być podobnie rozſądzone w
Sądzie Ziemiańſkim tego Woie-
wództwa lub Powiatu, do którego
wprzód Grodu odeſſanemi były.
9no Obywatele tych Woiewództw
i Powiatow które ſię rozdzieliły
na tym Seymie lubo z Poſſeſſyow
ſwoich podlegać będą tey Juryzdy-
kcyi

Ziemiańskiey pod którą według oddziału będą sytuowane ich Posessye, mogą iednak wszelkie swoje tranzakcyje przyznawać, Aktykować, Manifesta zanażać w którymkolwiek Sądzie Ziemiańskim tych rozdzielonych Powiatow, z warunkiem wszakże, aby tranzakcyje ile wieczyste według Praw dawnych tam były przeniesione, gdzie leżą te Dobra, na które tranzakcyje służą, tudzież aby Intromissye wszelkie, tam się zeznawały podobnie, gdzie Dobra położenie swe mają.

10mo. Dochody Sądom Ziemiańskim i Sędziom niemniej Kancellaryi, zostawujemy te same, iakie według Praw dawnych należały Ziemstwom, a to dopóty nim się te przez osobną ustawę opiszą.

11mo. Zachowując wzgląd dla Urzędnikow dawnych przeszły Sąd Ziemski składających którzy po obraniu siebie przez Obywatelow, byli też zaszczycony Przywilejem
od Nas

od Nas Króla do Sprawowania swych Urzędow ad vitæ temporariaut ad ascensum, tych przeto w Sądzie Ziemiańskim w iakim imediate siedzieli na pierwsze lat cztery przy Urzędzie Sądow Ziemiańskich zostawujemy między temi oraz i przeszłych Pifarzow Ziemskich nie iuż przy Urzędzie Pifarstwa, lecz circa activitatem Sędziow Ziemiańskich zachowujemy, do nich przeto Obywatele dobrać na Seymikach tyle osob, ile do kompletowania zupełnego Sądu według Prawa terażiejszego wymagać będzie potrzeba. Po skończonych zaś czterech latach, choćby z nich który obranemi nadal za Sędziow Ziemiańskich niebyli, iednak przy tytule i Urzędzie exekutoryalnym do śmierci swojej, vel ad ascensum będą zostawać: pod odpowiedzialnością atoli jeśli się gdzie na Sprawowaniu Aktow lub exekucyow pokazali wykraczającemi przeciw Prawu. Podobnie Urzędni.

nikow Grodzkich Kredensa dotąd mających zachowujemy, tak oż przy Urzędzie exekutorialnym póki żyć będą lub na wyższy stopień przeydą. Ci od których Kredencowanemi byli, albo też póki ci sami Urzędnicy na inny Urząd postąpią.

12mo. Sędziowie którzy się obiorą w nowo rozdzielonych Powiatach, niemniej wszyscy tyebże nowych Powiatow Urzędnicy będą należeć ad Turum tego Woiewództwa lub Powiatu, od którego stanęły oddziały, na wszelkich iednak ziazdach publicznych Urzędnicy dawnego Powiatu lub Woiewództwa według stopnia swego mieć będą pierwsze miejsce przed Urzędnikami tego Powiatu, który przez oddział późniejszy wziół swoje nastanie.

13tio. A jako w Woiewództwach i Powiatach nierozdzielonych Senator i urzędnik elekcyiny miejscowy, że iest respective swego woiewódz

iewodztwa i Powiatu pierwszy z porządku do zagaienia i Prezydenci, na Seymikach należy, tak w Powiatach rozdzielnych, w których ieszcze Urzędow nie ma ustanowionych, gdzieby Ex-Poseł, lub Ex-Deputat nie znajdował się, Urzędnik Elekcyiny mający Possesją w nowo oddzielnym Powiecie z dawnego Prezydować wedle pierwszeństwa będzie, w Sądach zaś Ziemiańskich przez pierwsze cztery lata będą prezydować dawni Urzędnicy, Porządkiem swoich pierwszych stallow w każdym Kompletie, w którym zasiadać im przyidzie.

14to. Lubo w opisach Sądu Ziemiańskiego ustanowiliśmy, iż gdzie by Domow Sądowych, Kancellaryow, Archiwum, tudzież miejsce na arefzta, Wieże i więzienia nie było; tam na ich wystawienie ma bydź obmyślony Fundusz przez osobną uchwałę. Niżli iednak to do skutku przyidzie, Stanowimy tym

tym czasem, aby w Miastach gdzie
będą Sądy Ziemiańskie a tych
wżytych miejsc nie będzie, Sąd
Ziemiański z Zwierzchnością miej-
scową, o też Domy ułożył się i uży-
wał ich na swoje przeznaczenie we-
dług potrzeby do póty, póki ich re-
koya z Funduszu Publicznego nie
zaydzie, szczególnie zaś na Wieże Cy-
wilne i Fundowe, gdzie tych dotąd
nie ma, pierwsze destynowane będą
do siedzenia w każdym Domu, byle
w Mieście Sądowym swoię exy-
stencyą mającym, drugie w miej-
scu od Sądu wyznaczonym, a kosz-
tem tym czasem chochy strony
wygrywającej erygować się mają-
cym.

St-121

Dr. Władysław Wiczkorkiewicz
Profesor Uniwersytetu Warszawskiego